

УКРАЇНСЬКЕ ДОШКІЛЛЯ: СИНЕРГІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ І ЗАРУБІЖНИХ ІННОВАЦІЙ

UKRAINIAN PRESCHOOL EDUCATION: SYNERGY OF DOMESTIC EXPERIENCE AND FOREIGN INNOVATIONS

УДК 37.018.1

DOI: 10.31652/3041-2439-2025-3-4

Дослідження ставлення батьків до небезпечного поведіння під час ігрової діяльності дітей дошкільного віку

Ірина Деснова¹, Зоряна Савчук²

1. Маріупольський державний університет, м. Київ, Україна

2. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна

Анотація

У статті розглянуто проблему ставлення батьків до небезпечного поведіння дітей дошкільного віку під час ігрової діяльності. Акцентовано увагу на значущості ігрової діяльності як провідного чинника когнітивного, емоційного та соціального розвитку дітей дошкільного віку. Визначено, що ігрова активність може стимулювати дітей до випробовування власних можливостей, що може мати як позитивний, так і негативний вплив на стан безпеки. У межах емпіричного дослідження проаналізовано ставлення батьків до небезпечної поведінки під час ігрової діяльності дітей дошкільного віку, їхні страхи, занепокоєння та стратегії контролю. Констатовано, що абсолютна більшість респондентів усвідомлюють важливість виховання в дітей дошкільного віку вміння поводитись безпечно. Виявлено, що переважна більшість батьків прагнуть до «балансу» між заборонами і встановленням обмежень в ігровій діяльності дитини; між заборонами та створенням умов для прояву дитиною самостійності. Висунуто припущення, що вибір між превентивними заходами (організація середовища) та реактивним підходом (реагування за необхідності) може свідчити про різний рівень усвідомлення батьками впливу потенційних ризиків на безпечну поведінку дітей дошкільного віку. На основі результатів дослідження окреслено стратегії батьків у створенні безпечного середовища для дітей дошкільного віку під час ігрової діяльності: стратегія пасивного контролю; стратегія активного, але ненав'язливого контролю; стратегія превентивних заходів та стратегія максимального контролю. Зафіксовано, що особистісні уявлення про загрози, рівень тривожності батьків, індивідуальні особливості дитини, значно впливають на обрання мамами й татами стратегії створення безпечного середовища для ігрової діяльності дитини дошкільного віку.

Ключові слова: дошкільний вік, ігрова діяльність, небезпечна поведінка, ставлення батьків, безпека дітей, виховання.

UDC 37.018.1

DOI: 10.31652/3041-2439-2025-3-4

Study of parents attitudes to dangerous behaviour during play activities of preschool children

Iryna Desnova¹ , Zoriana Savchuk²

1. Mariupol State University m. Kyiv, Ukraine

2. Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine

Abstract

The article deals with the problem of parents' attitudes to the dangerous behaviour of preschool children during play activities. Attention is focused on the importance of play activity as a leading factor in the cognitive, emotional and social development of preschool children. It is determined that play activity can stimulate children to test their own capabilities, which can have both a positive and negative impact on the state of safety. The empirical study analyses parents' attitudes to dangerous behaviour during preschool children's play activities, their fears, concerns and control strategies. It is stated that the vast majority of respondents are aware of the importance of teaching preschool children to behave safely. It has been found that the vast majority of parents strive for a "balance" between prohibitions and restrictions in the child's play; between prohibitions and creating conditions for the child to be independent. The author suggests that the choice between preventive measures (organisation of the environment) and a reactive approach (response when necessary) may indicate a different level of awareness of parents of the impact of potential risks on the safe behaviour of preschool children. Based on the results of the study, the article outlines the strategies of parents in creating a safe environment for preschool children during play activities: strategy of passive control; strategy of active but unobtrusive control; strategy of preventive measures and strategy of maximum control. It has been recorded that personal perceptions of threats, the level of anxiety of parents, individual characteristics of the child significantly affect the choice of mothers and fathers to create a safe environment for preschool children's play activities.

Keywords: preschool age, play activity, dangerous behaviour, parental attitudes, child safety, upbringing.

Постановка проблеми. Безпека виступає ключовою цінністю, що зумовлює свободу реалізації та розвиток особистості, сприяє гармонізації суспільних процесів та врегулюванню протиріч у різноманітних сферах життя людини. Тема безпеки широко висвітлюється в наукових і професійних колах, охоплюючи різні аспекти людської діяльності.

Аналіз наукових студій різного рівня з питань безпеки доводить, що переважна їхня більшість зосереджена на визначенні чинників впливу, що призводять до небезпеки, запровадженні превентивних заходів, спрямованих на нівелювання руйнівного впливу загроз в майбутньому, розробці стратегій набуття дітьми й молоддю необхідних знань та вмінь з безпечного поведіння в різноманітних ситуаціях тощо. Враховуючи зростаючий вплив природних, техногенних, військових та соціальних загроз, актуальною постає потреба в комплексному, систематичному аналізі безпеки як суспільного явища, що передбачає дослідження механізмів виховання безпечної поведінки в дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «безпека» є багатогранним і широко досліджуваним у науковій сфері в різноманітних категоріях та вимірах. В українській мові це поняття має широкий спектр застосування, що виявляється в таких категоріях, як державна, національна, соціальна, енергетична, науково-технічна, інформаційна, духовна, трудова, техногенна, пожежна безпека тощо. Багатовимірність поняття «безпека» обумовлює виникнення активних наукових дискусій, які сприяють розширенню сфери його застосування як на теоретичному, так і на практичному рівнях.

Як українські, так і закордонні дослідники приділяють увагу визначенню понятійно-категорійного апарату безпеки та розробці методологічних підходів для її

системного аналізу. З-поміж науковців, які займаються цією проблематикою, можна відзначити М. Астахову [1], Н. Гайворонюка [9], В. Горлінського [2], І. Коржа [4], М. Олексюка [9], А. Кліфтона (A. Clifton) [16], Дж. Рейсона (J. Reason) [22] та інших.

Дослідженню різноманітних аспектів виховання (формування) безпечної поведінки в дітей дошкільного віку приділяли увагу І. Денисюк [11], Л. Карнаух [3], Д. Олійник [11], О. Сорочинська [11] та інші науковці. Так, психолого-педагогічні підходи до формування базових знань з безпеки життєдіяльності в дітей дошкільного віку розкрито у працях О. Ващак [10], О. Сокури [10] та інших. Водночас, існують лише поодинокі наукові доробки, присвячені дослідженню безпечної поведінки дітей дошкільного віку в ігровій діяльності (І. Деснова, М. Замелюк, К. Крутій) [6;7].

Мета статті – науково-теоретичне обґрунтування результатів дослідження ставлення батьків до небезпечного поведіння під час ігрової діяльності дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Компетентність у сфері безпечної поведінки є загальним поняттям, що вбирає широкий спектр компетенцій, життєво важливих для дітей дошкільного віку. У повсякденному житті в наслідок впливу загрози діти дошкільного віку можуть зіткнутися з ризиком отримати пошкодження різного ступеню як навмисно так і ненавмисно [23]. Джерела походження як навмисних так і ненавмисних загроз можуть приховуватись у фізичному або соціальному оточенні дитини. Відповідно діти дошкільного віку мають навчитися ефективно реагувати на ці загрози: 1) визначати джерело загрози; 2) оцінювати можливі наслідки впливу загрози на власне життя та здоров'я; 3) застосовувати вміння поводитись безпечно.

Варто відзначити, що ставлення батьків до потенційних небезпек може значно відрізнятись. На те, як батьки здійснюють нагляд за дитиною за різноманітних обставин, може впливати ціла низка чинників: стать дитини, особливості темпераменту тощо. Як

ззначають Б. Морроньєлло (B. Morrongiello), Н. Клеменсіс (N. Klemencic), М. Корбет (M. Corbett) батьки регулюють власний рівень нагляду за безпекою дітей на основі як батьківських, так і дитячих чинників. Їхнє дослідження показало, що діти дошкільного віку, які вирізняються більш активною поведінкою (тобто демонструють високу активність та інтенсивну реакцію на нові ситуації та події), мають в медичному анамнезі більше травм, коли батьки повідомляли про недостатній нагляд, але не тоді, коли батьки повідомляли про високий рівень нагляду [18]. Отже, рівень нагляду за безпекою дітей дошкільного віку визначається індивідуальними особливостями дітей.

Коли діти набувають впевненості й прагнуть застосувати набуті рухові вміння (наприклад, прагнуть залізти на дерево), рівень травматизму демонструє тимчасові піки [12]. Варто відзначити, що коли діти поведуться непередбачувано, а батьки не приділяють достатньо часу задоволенню їхніх потреб у фізичній активності та корегуванню рівня нагляду, якого потребують діти для гарантування їхньої безпеки, вони частіше отримують травми через необережність, особливо в молодшому та середньому дошкільному віці [19].

По завершенню дослідження Б. Морроньєлло (B. Morrongiello) Л. Ондейко (L. Ondejko) та А. Літлджон (A. Littlejohn), проведеного із залученням дітей дошкільного віку було задокументовано, що різні стратегії нагляду батьків по-різному впливають на частотність травм [20]. Так, рівень травматизму серед хлопчиків і дівчаток значно відрізнявся, коли матері використовували стратегію періодичного нагляду за дитиною, за такого нагляду хлопчики зазнавали більше травм, ніж дівчатка. Рівень травматизму серед хлопчиків, коли матері періодично віддалено спілкувались з дитиною, був таким самим високим, як і тоді, коли матері

залишали своїх синів без нагляду, а показники для дівчат були такими самими низькими, як коли матері здійснювали пильний нагляд. Дослідження Б. Морроньєлло (B. Morrongiello) та Т. Добер (T. Dawber) показало, що хлопчики більше схильні до нехтування безпекою, ніж дівчатка, і вони менш підкоряються проханням батьків уникати небезпек. Відповідно, хлопчики потребують більш частого і пильного нагляду з боку батьків, ніж дівчатка, щоб зберігати особисту безпеку [21].

У наукових працях Ж. Брунер (J. Bruner) зазначено, що гра створює безпечне середовище, у якому діти можуть експериментувати з новими способами дій та розвивати мислення, а також випробовувати інші моделі поведінки [13]. Крім того, у деяких дослідженнях висувається припущення, що гра відіграє ключову роль у навчанні, сприяє фізичному, соціальному, емоційному та когнітивному розвитку дітей [14]. Ігрова діяльність допомагає активному дослідженню світу, що викликає позитивні емоції (радість, задоволення, інтерес, гордість). Ігрова діяльність має певну структуру та особливості організації, що спонукає її учасників дотримуватись встановлених правил, проте ці правила не є «жорсткими», а сама ігрова діяльність часто не має чітко окресленого сценарію [15]. Отже, ігрова діяльність має безліч переваг для розвитку дітей дошкільного віку та може виступати засобом набуття дітьми безпечної поведінки.

Опис дослідження. Дослідження мало на меті визначення характеру ставлення батьків до небезпечного поведіння дітей дошкільного віку в умовах ігрової діяльності. Задля реалізації окресленої мети було створено опитувальник напіввідкритого типу «Небезпечне поведіння дітей в ігровій діяльності» (автор – І. Деснова). Опитувальник визначає рівень ставлення батьків до небезпечного поведіння дітей дошкільного віку в умовах ігрової діяльності за трьома критеріями, а саме: *усвідомлення батьками прихованої небезпеки для дітей дошкільного віку в ігровій діяльності; реакції батьків на прояви небезпечної поведінки*

дошкільниками в ігровій діяльності; стратегії батьків у вихованні безпечної поведінки в дітей дошкільного віку. Опитувальник містив 21 запитання, з-поміж яких 7 запитань були загально-статистичного змісту (вік батьків, вік та стать дитини, кількість дітей в сім'ї, фах батьків, територія проживання) та 14 запитань відповідали меті дослідження.

Батькам дітей дошкільного віку було запропоновано пройти опитування за допомогою гугл форми (метод самооцінювання). Опитування проводилось на засадах анонімності та добровільності. Результати опитування автоматично згрупувались в загальну таблицю Excel. Далі представлено аналіз результатів відповідей батьків дітей дошкільного віку за декількома питаннями опитувальника.

До участі в опитуванні було залучено 146 батьків дітей дошкільного віку, де переважна більшість респондентської групи склали мами (128 респондентів – 87,7% від загальної респондентської групи). До опитування також долучились 5 татусів (3,4% від загальної респондентської групи). Варіант відповіді «Інший законний представник» обрало 13 респондентів (8,9% від загальної респондентської групи). Переважна більшість респондентів мешкають у місті Київ (20,5% опитаних) та Київській області (50% опитаних). У меншому відсотковому співвідношенні до опитування долучились респонденти з Дніпропетровської (8,9% опитаних), Житомирської (2,1% опитаних), Кировоградської, Львівської, Рівненської, Сумської, Хмельницької (по 1,4% опитаних), Одеської, Запорізької, Івано-Франківської, Закарпатської (по 0,7% опитаних).

Результати дослідження. Аналіз відповідей батьків на запитання «Наскільки актуальним для Вас є виховання в дитини правил безпечної поведінки?» засвідчує про високий рівень усвідомлення ними значущості цього питання. Так, абсолютна

більшість респондентів (92,6%) вважають питання виховання безпечної поведінки актуальним або дуже актуальним, де варіант відповіді «Актуально» обрало 43,3% батьків та варіант відповіді «Дуже актуально» позначило 49,3% респондентів. Вважаємо, що отримані дані вказують на домінування у вихованні дітей дошкільного віку питання безпечної поведінки. Мінімальна частка опитаних (1,4%) вважають, що це питання лише частково актуальне або використовують альтернативні формулювання («важливо» – 0,7%). Жоден з респондентів (0%) не вказав, що питання безпечної поведінки дитини «не є актуальним», що свідчить про загальне усвідомлення батьками значущості безпечної поведінки. Відповідь «важливо» (0,7%) не є типовою для респондентської групи і, можливо, є наслідком різного інтерпретування запропонованих варіантів відповідей або бажання деяких респондентів надати власне уточнення. Отже, фактично відсутня значна група батьків, які б вважали цю тему виховання безпечної поведінки в дитини несуттєвою або другорядною. Батьки переважно вважають формування безпечної поведінки важливим аспектом виховання дитини. Відсутність відповідей «не актуально» підтверджує загальний суспільний запит на виховання в дітей навичок безпечної поведінки.

Аналіз відповідей батьків на запитання «Яких заходів Ви вживаєте, щоб забезпечити безпечне середовище для ігрової діяльності Вашої дитини?» відображає їхні стратегії організації безпеки дітей дошкільного віку під час ігрової діяльності та баланс між контролем і наданням самостійності. Так, переважна більшість батьків (52,1%) схильні надавати дитині свободу дій, але в той же час залишаються поруч (варіант відповіді «Знаходжусь поруч, але не забороняю дитині проявляти самостійність під час ігор»). Це свідчить про пріоритетність для батьків означеної стратегії у вихованні безпечної поведінки, що поєднує в собі баланс між прагненням батьків до убезпечення дитини та створенням умов для її самостійності. Акцент на попереджувальних заходах вказує на те, що

21,2% батьків активно організують безпечне середовище, щоб мінімізувати загрози ще до початку ігрової діяльності. Прагнення організувати безпечне середовище може виявлятися в облаштуванні батьками простору, усуненні потенційних небезпек, виборі безпечних іграшок тощо. Вибір між превентивними заходами (організація середовища) та реактивним підходом (реагування за необхідності) може свідчити про різний рівень усвідомлення батьками впливу потенційних ризиків на безпечну поведінку дітей дошкільного віку. Разом з тим, 17,1% батьків відзначили, що реагують на небезпеку за потреби й обрали варіант відповіді «Знаходжусь поблизу та реагую за виникнення небезпеки». Реактивна модель поведінки (17,1%) може бути зумовлена впевненістю батьків у здатності дитини самостійно оцінювати небезпеку або недостатнім розумінням потенційних загроз. На нашу думку, такий підхід є менш превентивним, але все ж передбачає здійснення батьками контролю над ситуацією. Лише 7,5% батьків «завжди знаходяться поруч із дитиною під час ігрової діяльності», що може свідчити про

наявність надмірного контролю з боку батьків, спричиненого їхньою тривожністю, індивідуальними особливостями та умовами розвитку дитини (наприклад, вік, стан здоров'я, надмірна активність дитини тощо) або невпевненістю батьків у здатності дитини самостійно уникати небезпек. Вважаємо, що страх батьків перед можливими небезпеками може значно сповільнювати формування у дитини навичок самостійності та обмежувати досвід реагування дітей в ситуаціях потенційних небезпек.

Отже, оптимальним підходом більшість батьків вважають поєднання контролю за безпекою дитини та надання їй свободи під час ігрової діяльності. Високий рівень уваги до безпеки виявляється у значного відсотка батьків, які організують безпечне середовище для дитини. Менш популярні реактивні моделі поведінки можуть свідчити про різні уявлення батьків щодо безпеки та самостійності дітей.

Викладені вище результати опитування батьків щодо небезпечного поводження під час ігрової діяльності дітей дошкільного віку дали змогу окреслити стратегії, до яких вдаються респонденти в організації безпечного середовища (таблиця 1).

Таблиця 1

Стратегії батьків у створенні безпечного середовища для дітей дошкільного віку під час ігрової діяльності

Стратегія батьків	Рівень контролю	Рівень самостійності	Можливі наслідки
Пасивний контроль	Низький	Високий	Ризик <u>непередбачуваних</u> ситуацій
Активний, але ненав'язливий контроль	Помірний	Високий	Оптимальний розвиток самостійності
Превентивні заходи	Помірний	Високий	Підготовлене середовище, але є ризик недооцінки інших загроз
Максимальний контроль	Високий	Низький	Обмеження самостійності дитини

Так, стратегія пасивного контролю передбачає втручання лише в разі потреби, що може сприяти самостійності дитини. Проте, якщо середовище не підготовлене, ця стратегія провокує до ризику випадкового травмування дитини. Небезпека може виникнути раптово, і дитина не встигне отримати допомогу. Вважаємо, що обрання батьками дітей дошкільного віку стратегії пасивного контролю зумовлено такими причинами: впевненість батьків у здатності дитини самостійно, без їхнього втручання уникати небезпеки; недостатнє усвідомлення батьками впливу потенційних загроз; відсутність можливості постійного спостереження за дитиною.

Стратегія активного, але ненав'язливого контролю є найбільш збалансованою та дозволяє дитині навчитися приймати рішення та оцінювати ризику за виникнення небезпеки в ігровій діяльності. Окреслена стратегія відповідає потребі дитини дошкільного віку в прагненні до самостійності й автономії та має певні переваги: 1) дитина привчається відповідально ставитись до власної безпеки; 2) батьки можуть запобігти небезпечним ситуаціям без надмірного контролю. Однак, якщо батьки переоцінюють вміння дитини діяти безпечно, вона може зіткнутися з небезпекою, до якої ще ні психологічно ні фізично не готова.

Стратегія превентивних заходів зосереджується в першу чергу на створенні безпечних умов, у той самий час постійний нагляд з боку дорослого не є обов'язковим. Яскравим прикладом застосування такої стратегії є приватні ігрові осередки, ігрові центри для дітей різного віку, які містять набір захисних елементів (бар'єрів, покриттів тощо), нівелюють контакт дитини з небезпечними предметами, мають обмеження за віком та містять інструкції з правилами користування ігровим обладнанням. Вагомими перевагами цієї стратегії є: 1) дитина перебуває в

максимально безпечних умовах, відчувається вільною, адже її бажання в активності майже не обмежуються; 2) зменшується потреба в постійному контролі з боку батьків. Однак зазначимо, що безпечне середовище не виключає виникнення небезпечних ситуацій. Так, у менш контрольованих умовах високий рівень збудження та активності дитини може спричинити ситуацію втрати саморегуляції над власними рухами. До того ж низький рівень контролю над ігровою діяльністю з боку дитини підвищує ймовірність нехтування правилами безпеки. Дитина дошкільного віку інтуїтивно прагне перевірити власні можливості й наражає себе на небезпеку травмування.

Стратегія максимального контролю виявляється в постійному втручанні батьків в ігрову діяльність дитини задля підтримання її безпеки. Така стратегія нівелює будь-які загрози, навіть незначні. Батькам властиве суб'єктивне перебільшення загроз під час ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Вважаємо, що обрання батьками дітей дошкільного віку стратегії максимального контролю зумовлено такими причинами: підвищена тривожність батьків; наявність особливих умов розвитку дитини (хронічні хвороби, схильність до травматизму тощо); недовіра до безпеки середовища; наявність у батьків негативного досвіду травматизації дитини в минулому. Вагомим недоліком стратегії максимального контролю є те, що вона може призвести до психологічної залежності дитини від батьків і сформуванню в неї невпевненість та страх перед потенційними загрозами. Дитина дорослішає і батьки не завжди зможуть бути з нею поряд. Як наслідок, домінування стратегії максимального контролю у вихованні дитини дошкільного віку може призвести до її незахищеності від загроз в майбутньому.

Зазначимо, що описані вище стратегії батьків щодо створення безпечного середовища для дітей дошкільного віку під час ігрової діяльності є науковим припущенням та потребують подальшого емпіричного уточнення. Вважаємо, що в практиці здійснення

батьками виховного впливу на дітей дошкільного віку задля набуття ними досвіду безпечної поведінки окреслені стратегії застосовуються в різноманітних комбінаціях та змінюються відповідно до віку дитини та ситуації.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що ставлення батьків до небезпечного поводження дітей дошкільного віку під час ігрової діяльності є неоднорідним і залежить від низки чинників, зокрема рівня тривожності, виховних стратегій та особистісних уявлень про небезпеку. З'ясовано, що переважна частина батьків прагне мінімізувати потенційні загрози, обмежуючи за ситуації

ігрову діяльність дітей дошкільного віку. Водночас деякі респонденти визнають значущість поміркованого ризику для розвитку самостійності та відповідальності в дітей. Виявлено, що надмірний контроль з боку батьків може негативно впливати на здатність дошкільників оцінювати небезпеку. Натомість гнучкість у виборі між контролем та самостійністю, створюють кращі передумови для здійснення батьками виховання безпечної поведінки в дітей дошкільного віку. Перспективою подальшого дослідження вбачаємо здійснення порівняльного аналізу ставлення батьків та вихователів до небезпечної поведінки в ігровій діяльності дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Астахова М., Белошенко Ю. Концепт «безпека»: компетентність, культура та особливості мислення. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2024. № 12(8). С. 7-12. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i8-001>
2. Горлінський В. В. Аксиологічний дискурс безпеки як соціального феномену. *Практична філософія*. 2004. № 2. С. 108-116.
3. Карнаух Л. П. Виховання безпечної поведінки дітей дошкільного віку в соціальному середовищі: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.08. Київ, 2010. 21 с. URL: <http://surl.li/jogmdl> (дата звернення: 23.03.2025).
4. Корж І. Безпека: методологічні підходи до поняття. *National law journal: teory and practice*. 2019. № 8. С. 68-72. URL: <https://surl.li/apxncu> (дата звернення: 23.03.2025).
5. Крутій К. Л., Деснова І. С., Замелюк М. І. Дефініція «Гра як провідний тип діяльності дошкільника»: аналіз підходів. *Теорія і методика виховання*. 2021. Т 2. № 4. С. 84-91. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.4.2.13>
6. Крутій К. Л., Деснова І. С., Замелюк М. І. Самодіяльна гра дитини дошкільного віку: важливість єдиних термінологічних підходів. *Академічні студії. Серія: Педагогіка*. 2022. № 1. С. 122-133. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.1.18>
7. Крутій К. Л., Деснова І. С., Замелюк М. І. Діти грають у війну, або як сформувати усвідомлений ризик. *Дошкільне виховання*. 2023. № 8. С. 3-8. URL: <https://journals.ua/reader/35731.html?list=2> (дата звернення: 23.03.2025).
8. Крутій К. Л., Деснова І. С., Поповська О. А. Організація ігрової діяльності для формування навичок безпеки в дітей дошкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2024. № 97. С. 28-35. URL: <https://surl.li/zylina> (дата звернення: 23.03.2025).
9. Олексюк М., Гайворонюк Н. Філософія безпеки в умовах воєнного стану. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2023. № 320 (4). С. 189-194. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-320-4-28>

10. Сокура О. І., Вашак О. О. Формування безпечної поведінки дошкільників у природному довкіллі. Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі: зб. наук. праць / за заг. ред. О. А. Гнізділової, відпов. ред. Н. В. Ковалевська. Полтава: ФОП Цьома С. П., 2020. Вип. 4. С. 172-175.
11. Сорочинська О. А., Денисюк І. О., Олійник Д. С. Аспекти формування досвіду безпечної поведінки у дітей старшого дошкільного віку. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 6. С. 451-460.
12. Agran P., Winn D., Anderson C., Trent R., Walton-Haynes L., Thayer S. Rates of pediatric injuries by 3-month intervals for children 0 to 3 years of age. *Pediatric*. 2003. № 11. P. 683-692.
13. Bruner J. The nature and uses of immaturity. *American Psychologist*. 1972. № 27. P. 687-708.
14. Christie J. Play as a learning medium. In *Theory in context and out*, edited by Stuart Reifel. 2001. № 9. P. 358-365.
15. Christie J., Kathleen R. Play in an era of early childhood standards. In *Several perspectives on children's play. Scientific reflections for practitioners*, edited by Tom Jambor and Jan Van Gills. 2007. № 18. P. 133-145.
16. Clifton A., Ericson I. Concise encyclopedia of system safety : definition of terms and concepts. John Wiley & Sons, 2011. 78 p. URL: <https://surli.cc/zmiqzi> (дата звернення: 22.03.2025).
17. Kruty K. L., Holiuk O. A., Desnova I. S., Rodiuk N., Bilaska O., Pakhalchuk N., Blashkova O. Dysontogenesis and reduction of childrens game: analysis, consequences, ways to solve problems. *Society. Integration. Education Proceedings of the International Scientific Conference*. 2022. Vol. 1. P. 415-425. URL: <https://surl.li/fpufok> (дата звернення: 20.03.2025).
18. Morrongiello B. A., Klemencic N., Corbett M. Interactions between child behavior patterns and parent supervision: implications for children's risk of unintentional injury. *Child Development*. 2008. № 79(3). P. 627-638.
19. Morrongiello B. A., Pickett W, Berg R. L., Linneman J. G., Brison R. J., Marlenga B. Adult supervision and pediatric injuries in the agricultural worksite. *Accident Analysis and Prevention*. 2008. № 40(3). P. 1149-1156.
20. Morrongiello B. A., Ondejko L., Littlejohn A. Understanding toddlers' in-home injuries: II. Examining parental strategies and their efficacy for managing child injury risk. *Journal of Pediatric Psychology*. 2004. № 29(6). P. 433-446.
21. Morrongiello B. A., Dawber T. Toddlers' and mothers' behaviors in an injury-risk situation: Implications for sex differences in childhood injuries. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 1998. № 19(4). P. 625-639.
22. Reason J. Safety paradoxes and safety culture. *Injury Control and Safety Promotion*. 2000. № 7(1). P. 3-14. DOI: [https://doi.org/10.1076/1566-0974\(200003\)7:1;1-V;FT003](https://doi.org/10.1076/1566-0974(200003)7:1;1-V;FT003)
23. West B. A., Rudd R. A., Sauber-Schatz E. K., Ballesteros M. F. Unintentional injury deaths in children and youth 2010-2019. *Journal of Safety Research*. 2021. № 78. P. 322-330. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jsr.2021.07.001>

References

1. Astakhova, M., & Beloshenko, Yu. (2024). Kontsept «bezpeka»: kompetentnist, kultura ta osoblyvosti myslennia [The concept of «security»: competence, culture and peculiarities of thinking].
2. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 12(8), 7-12. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i8-001> [in Ukrainian].
3. Horlinskyi, V. V. (2004). Aksiologichnyi dyskurs bezpeky yak sotsialnoho fenomenu [Axiological discourse of security as a social phenomenon]. *Praktychna filosofia – Practical philosophy*, 2, 108-116. [in Ukrainian].

4. Karnaukh, L. P. (2010). *Vykhovannia bezpechnoi povedinky ditei doshkilnogo viku v sotsialnomu seredovyshchi* [Educating safe behaviour of preschool children in the social environment]: avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.08. Kyiv, 21 p. Retrieved from: <http://surl.li/jogmdl> [in Ukrainian].
5. Korzh, I. (2019). Bezpeka: medotolohichni pidkhody do poniattia [Security: medical approaches to the concept]. *National law journal: theory and practice*, 8, 68-72. Retrieved from: <https://surl.li/apxncu> [in Ukrainian].
6. Krutii, K. L., Desnova, I. S. & Zameliuk, M. I. (2021). Definitsiia «Hra yak providnyi typ diialnosti doshkilnyka»: analiz pidkhodiv [Definition of „Game as a leading type of preschooler's activity“: analysis of approaches]. *Teoriia i metodyka vykhovannia – Theory and methods of education*, 2(4), 84-91. Retrieved from: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.4.2.13> [in Ukrainian].
7. Krutii, K. L., Desnova, I. S. & Zameliuk, M. I. (2022). Samodiialna hra dytyny doshkilnogo viku: vazhlyvist yedynykh terminolohichnykh pidkhodiv [Amateur game of a preschool child: the importance of common terminological approaches]. *Akademichni studii. Serii: Pedahohika – Academic Studies. Series: Pedagogy*, 1, 122-133. Retrieved from: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.1.18> [in Ukrainian].
8. Krutii, K. L., Desnova, I. S. & Zameliuk, M. I. (2023). Dity hraiut u viinu, abo yak sformuvaty usvidomlenyi ryzyk [Children play war, or how to form a conscious risk]. *Doshkilne vykhovannia – Preschool education*, 8, 3-8. Retrieved from: <https://journals.ua/reader/35731.html?list=2> [in Ukrainian].
9. Krutii, K. L., Desnova, I. C. & Popovska, O. A. (2024). Orhanizatsiia ihrovoi diialnosti dlia formuvannia navychok bezpeky v ditei doshkilnogo viku [Organisation of game activity for the formation of safety skills in preschool children]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of the formation of a creative personality in higher and general education schools*, 97, 28-35. Retrieved from: <https://surl.li/zylina> [in Ukrainian].
10. Oleksiuk, M. & Haivoroniuk, N. (2023). Filosofiia bezpeky v umovakh voiennoho stanu [Philosophy of security in martial law]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 320(4), 189-194. Retrieved from: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-320-4-28> [in Ukrainian].
11. Sokura, O. I. & Vashak, O. O. (2020). Formuvannia bezpechnoi povedinky doshkilnykiv u pryrodnomu dovkilli [Formation of safe behaviour of preschoolers in the natural environment. Preschool education in the modern socio-cultural space]. *Doshkilna osvita u suchasnomu sotsiokulturnomu prostori – Preschool education in the modern socio-cultural space : zb. nauk. prats. Poltava: FOP Tsoma S. P.*, 4, 172-175. [in Ukrainian].
12. Sorochynska, O. A., Denysiuk, I. O. & Oliinyk, D. S. (2023). Aspekty formuvannia dosvidu bezpechnoi povedinky u ditei starshoho doshkilnogo viku [Aspects of forming the experience of safe behaviour in children of senior preschool age]. *Nauka i tekhnika sohodni – Science and technology today*, 6, 451-460. [in Ukrainian].
13. Agran, P., Winn, D., Anderson, C., Trent, R., Walton-Haynes, L. & Thayer S. (2003). Rates of pediatric injuries by 3-month intervals for children 0 to 3 years of age. *Pediatric*, 11, 683-692. [in English].
14. Bruner, J. (1972). The nature and uses of immaturity. *American Psychologist*, 27, 687-708. [in English].
15. Christie, J. (2001). Play as a learning medium. *In Theory in context and out*, edited by Stuart Reifel, 9, 358-365. [in English].
16. Christie, J. & Kathleen, R. (2007). Play in an era of early childhood standards. In *Several perspectives on children's play. Scientific reflections for practitioners*, edited by Tom Jambor and Jan Van Gills, 18, 133-145. [in English].
17. Clifton, A. & Ericson, I. (2011). *Concise encyclopedia of system safety: Definition of terms and concepts*. John Wiley & Sons. Retrieved from: <https://surli.cc/zmiqzi>
18. Kruty, K. L., Holiuk, O. A., Desnova, I. S., Rodiuk, N., Bilaska, O., Pakhalchuk, N. & Blashkova, O. (2022). *Dysontogenesis and reduction of childrens game: analysis, consequences, ways to solve*

- problems. *Society. Integration. Education Proceedings of the International Scientific Conference*, 1, 415-425. Retrieved from: <https://surl.li/fpufok> [in English].
19. Morrongiello, B. A., Klemencic, N. & Corbett, M. (2008). Interactions between child behavior patterns and parent supervision: Implications for children's risk of unintentional injury. *Child Development*, 79(3), 627-638. [in English].
 20. Morrongiello, B. A., Pickett, W., Berg, R. L., Linneman, J. G., Brison, R. J. & Marlenga, B. (2008). Adult supervision and pediatric injuries in the agricultural worksite. *Accident Analysis and Prevention*, 40(3), 1149-1156. [in English].
 21. Morrongiello, B. A., Ondejko, L. & Littlejohn, A. (2004). Understanding toddlers' in-home injuries: II. Examining parental strategies and their efficacy for managing child injury risk. *Journal of Pediatric Psychology*, 29(6), 433-446. [in English].
 22. Morrongiello, B. A. & Dawber, T. (1998). Toddlers' and mothers' behaviors in an injury-risk situation: Implications for sex differences in childhood injuries. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 19(4), 625-639. [in English].
 23. Reason, J. (2000). Safety paradoxes and safety culture. *Injury Control and Safety Promotion*, 7(1), 3-14. Retrieved from: [https://doi.org/10.1076/1566-0974\(200003\)7:1;1-V;FT003](https://doi.org/10.1076/1566-0974(200003)7:1;1-V;FT003) [in English].
 24. West, B. A., Rudd, R. A., Sauber-Schatz, E. K. & Ballesteros, M. F. (2021). Unintentional injury deaths in children and youth, 2010-2019. *Journal of Safety Research*, 78, 322-330. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.jsr.2021.07.001> [in English].

Статтю надіслано до редколегії 02.04.2025 р.
Статтю рекомендовано до друку 24.04.2025 р.
Статтю опубліковано 18.08. 2025 р.

Про авторів

Ірина Деснова, кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри практичної психології, Маріупольський державний університет, м. Київ, Україна
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5130-079X>
i.desnova@mu.edu.ua

Зоряна Савчук, кандидатка історичних наук, доцентка, доцентка кафедри дошкільної освіти, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-6542-5649>
savchuk.zoriana@gmail.com

About the Authors

Iryna Desnova, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Practical Psychology
Mariupol State University, Kyiv, Ukraine
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5130-079X>
i.desnova@mu.edu.ua

Zoriana Savchuk, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department of Preschool Education, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-6542-5649>
savchuk.zoriana@gmail.com